

Részletes szakmai zárójelentés

NKFIH PD 124806

A „Kollektív eljárások a kisebbségi csoportigények szolgálatában” című, 124806 számú posztdoktori pályázat 2017-ben indult, kapcsolódva a 124804 számon futó „A kisebbségi jogok erősítése Európában a csoportos perlés lehetőségével” című fiatal kutatói pályázattal. Az alábbiakban a kutatási eredmények általános ismertetését követően a posztdoktori pályázatban vállalt publikációk teljesítését elkülönítve is felsorolom.

Általános bemutatás

A kutatás indításakor a régióból hívtunk össze a kisebbségi jogvédelemmel gyakorlatban foglalkozó szakértőket, akik egy angol nyelvű konferencián osztották meg tapasztalataikat (*„Challenges of Effective Minority Rights Litigation in Eastern Europe with a Special Focus on Procedure”*, Budapest, Társadalomtudományi Központ Jogtudományi Intézet, 2018. április 13.). A kutatásunk számára releváns kérdéseket megfogalmazó, a résztvevőknek kiküldött kérdőív alapján felmértük, hogy milyen eljárási és kapcsolódó dilemmák merülnek fel a gyakorlatban, és ehhez hogyan kapcsolhatóak a kutatásban megfogalmazott kérdések és válaszok. A résztvevőktől készült írásos válaszokat a kutatásba különös haszonnal tudjuk beépíteni. A rendezvény sok hasznos tanulsággal szolgált a kutatás és a résztvevők számára, külön vita bontakozott ki a közérdekű perlésben a magán- és a közjogi szereplők szerepét tekintve. A rendezvény gyakorlati jelentőségét növelte, hogy olyan szereplőket ültetett össze, akik ritkán látnak rá egymás munkájára, elsősorban gondolva a romajogi és a határon túli magyar jogvédelmet képviselő jogászokra, aktivistákra.

A kutatási projekt indító konferenciájának sikerét látva a kutatásban tervezett könyvet szerkesztett kötetként tervezzük megjelentetni vezető nemzetközi könyvkiadónál, követve a konferencia felépítését. A szerkesztőtársaim a konferencia szervezésében segítséget nyújtó kollégák, Farkas Lilla (*European University Institute*) és Huszka Beáta (*Hellenic Foundation for European and Foreign Policy*). Az eredeti tervhez képest, a járvány miatt kalkulált csúszással, de a kutatás végére összeállt az a kötet (annak tartalomjegyzékét a beszámoló végén szerepeltetjük), amelyet első körben a Cambridge University Press *Law and Society* sorozatában próbálunk megjelentetni, ugyanakkor – ha más nemzetközi kiadónál nem járunk sikerrel – a L'Harmattan már vállalta annak megjelentetését.

A kötetben a korábban kidolgozott megközelítést alkalmazzuk, amely a kutatás fontos újítása: egymás mellett tárgyaljuk a jogi és a tágabb, politikai összefüggéseket, egyszerre érvényesítjük az akadémiai és a gyakorló jogászai szempontokat, valamint több kisebbséget érintő jogi mobilizációs tapasztalatot vetünk össze. Utóbbi azt jelenti, hogy a roma és a magyar kisebbségi jogérvényesítés tapasztalatait egymás mellett tárgyaljuk, kiegészítve a balkáni muszlim kisebbségi jogi fellépést vizsgáló szövegekkel. A kötetbe tervezett saját fejezetem a futó projekthez kapcsolódóan a kollektív jogérvényesítés lehetőségeit vizsgálja a kisebbségi jogi kontextusban, összehasonlító módszerrel.

A bevezető tisztázza az elemzési keretet, amely a jogi lehetőségek (*„legal opportunity structures”*) szakirodalmán keresztül, a jogot a tágabb igényérvényesítési törekvésekbe ágyazva vizsgálja. Az európai

kisebbségi jogérvényesítés szempontjából lényeges szabályok és intézmények áttekintésére sikerült megnyernünk a téma két elismert és széles körben idézett szerzőjét, Bruno de Wittét és Kristin Henrardot. Saját fejezetünk tárgyalja az eljárási kérdéseket, azzal az igénnyel, hogy az egyéni és közösségi érdekes érvényesítésének különböző módjait eredeti elméleti keretbe helyezve tipizálja. A kötet további részei egyes kisebbségi törekvésekre fókuszálnak, a roma jogvédelem, a muszlimként meghatározott balkáni kisebbségi csoportok, illetve a (határon túli) magyar kisebbség témaköréből, összesen tizenhárom esettanulmány-fejezetben. A kötet az 1989 utáni közép- és dél-kelet-európai helyzet elemzésére korlátozódik, a multiethnikus közösségek egyes kisebbségeinek törekvéseit, tapasztalatait helyezve egymás mellé, amelyek összevetése számos tanulsággal szolgál.

A fejezetek közötti koherencia erősítése érdekében 2021. szeptember első napjaiban – a járvány miatt hibrid formában, de a szerzők többségének jelenlétében – konferenciát szerveztünk, amelynek az athéni ELIAMEP, a *Hellenic Foundation for European and Foreign Policy* adott otthont.¹ Ezt követően az elméleti keretezés és a magyar kisebbségek szempontjából kiemelt kérdéseket és fejezeteket egy budapesti workshopon (Budapest, TK Jogtudományi Intézet, 2021. november 5.) is előadások és felkért hozzászólók észrevételei alapján beszéltük át.

A kötetten felül egy angol és egy magyar nyelvű tematikus különszámot szerkesztettünk, amelyben saját írások is megjelentek. A *Fundamentum* című folyóirat kisebbségi jogi különszámában (2019/1–2) három tanulmány jelent meg tematikus blokként.² A tanulmányok az európai kisebbségi jogi rendszer hiányosságait vizsgálják, a nyelvi charta és az európai keretegyezmény alkalmazása során felmerülő problémákat, illetve a csoportos eljárás lehetőségeit, hogy jogi védelmet adjon olyan kisebbségi igények esetén is, amelyek a hagyományos, egyéni alapú jogérvényesítés során nem lehetnének peresíthetőek.³ A három tanulmányból kettőt a kutatás résztvevői jegyeznek. Kardos Gábor a Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját, az európai kisebbségvédelem egyik kiemelt dokumentumát elemzi, a kisebbségeket érintő tágabb kontextust is bevonva a bemutatásba, és kritikai megállapításokat téve elsősorban a végrehajtás hiányosságai kapcsán.⁴ Fiala-Butora János a kisebbségekre vonatkozó, célzott európai egyezmények vizsgálata révén jut arra a kritikus megállapításra, hogy azok, paradox módon, gyakran még az általános emberi jogi megközelítésnél is alacsonyabb védelmi szintet eredményeznek, példákkal dokumentálva ezt a sajnálatos tendenciát és javaslatokat fogalmazva meg, a célzott védelem hogyan találhat vissza eredeti céljához.⁵ Körtvélyesi Zsolt a kisebbségi jogi eszközök elégtelenségéből kiindulva járja körül, milyen lehetőségeket rejt a csoportos perlés lehetőségének bevezetése ezen a területen.⁶

¹ A konferencia programja: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2021/09/Athens.workshop.agenda.pdf>.

² A teljes szám tartalomjegyzéke: <http://fundamentum.hu/kisebbségi-jogok-europaban>.

³ A teljes szám letölthető: <http://fundamentum.hu/sites/default/files/teljes-szamok/fundamentum-19-1-2-webre-teljes.pdf>.

⁴ Kardos Gábor: Kisebbségi nyelvi charta: sajátos vonások és gyakorlati problémák. Kisebbségvédelem Európában: geopolitika és korszellem, *Fundamentum* 2019/1-2, 5-13. Elérhető: <http://fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-19-1-2-01.pdf>.

⁵ Fiala-Butora János: Az európai kisebbségvédelmi rendszer: rendszerszintű problémák és be nem váltott remények, *Fundamentum* 2019/1-2, 14-23. Elérhető: <http://fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-19-1-2-02.pdf>.

⁶ Körtvélyesi Zsolt: A csoportos perlés mint a kisebbségi jogvédelem eszköze. Egy eljárási javaslat az egyéni/kollektív kisebbségi jogok dilemmájának feloldására, *Fundamentum* 2019/1-2, 24-41. Elérhető: <http://fundamentum.hu/sites/default/files/fundamentum-19-1-2-03.pdf>.

Az *Intersections. East European Journal of Society and Politics* című, a Társadalomtudományi Kutatóközpont által kiadott, a Scimago Journal szerinti Q2-es besorolású angol nyelvű folyóiratban nyílt felhívás alapján jelent meg a kutatás keretében tematikus szám.⁷ A témafelvetés arra a kérdésre kereste a választ, hogy a jog mennyiben segítheti a rendszerszinten újratermelődő egyenlőtlenségekkel szembeni fellépést, a kisebbségek lehetőségeit ezen a téren, milyen eleve adott korlátokkal kell szembenéznünk, esetleg milyen téren javítható a jog képessége az egyenlőség érvényesítésére.⁸ A tanulmányok és könyvkritikák azt vizsgálják, mennyiben alkalmasak a különböző jogi eszközök az egyenlőség biztosítására, elsősorban a kisebbségek helyzetét tekintve, illetve hogy a létező korlátokat miként lehet tágítani – utóbbi kapcsán említi a bevezetés a csoportos perlés lehetőségét és a támogatott kutatást.⁹

Pap András László tanulmánya az antidiszkriminációs jogból ismert zaklatás tényállását vizsgálja, és úgy érvel, hogy az, bár nem ad választ minden felmerülő egyenlőségi problémára, az intézményes diszkrimináció elleni fellépés kiemelten hatékony eszköze lehet.¹⁰ Kováts Eszter az emberi jogi megközelítés és szóhasználat azon vetületét problematizálja, hogy az az egyenlőség újraelosztási szemléletének erősítése helyett az elismerési megközelítést érvényesíti, amely végső soron aláássa az egyenlőségi törekvéseket.¹¹ Alexander Osipov a posztszovjet térségből vett példákon keresztül érvel amellett, hogy a papíron elérhető antidiszkriminációs jogi eszközök hatékonyságát ássa alá, ha a társadalmi-politikai kontextus miatt azokat nem veszik igénybe, mert a kisebbségi igények elsősorban nem diszkriminációs keretezésben jelennek meg.¹² Farkas Lilla két olyan könyvet ismertet, amelyek a régió romajogi aktivizmusát vizsgálják, a recenzióban több helyen hiányérzetet keltve.¹³ Balogh Lídia egy szerkesztett kötetet mutat be, amelynek fejezetei különböző szülői civil mozgalmak küzdelmeit elemzik a közép-kelet-európai régióban.¹⁴ A tematikus szám összességében a jogi eszközökkel is folytatott egyenlőségi küzdelmek tágabb bemutatását adja, hangsúlyt fektetve a jogon túli, de a jog érvényesülése és -érvényesítése terén sokszor döntő jelentőségű társadalmi és politikai tényezőkre.

A kutatás keretében *Transcending the Collective/Individual Minority Rights Division: A Procedural Proposal* címmel tettünk közzé working papert (az SSRN oldalon,¹⁵ illetve az *MTA Law Working Papers*

⁷ A szám tartalma elérhető: <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/issue/view/19>.

⁸ Zolt Körtvélyesi: Enforcing Equality? Promises and Limits of Legal Responses to Systemic Inequalities (editorial), *Intersections.EEJSP* 2019/2, 4-10. <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/566/252>.

⁹ A teljes szám elérhető innen: <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/570/251>.

¹⁰ András László Pap: Harassment: A Silver Bullet to Tackle Institutional Discrimination, But No Panacea for all Forms of Dignity and Equality Harms, *Intersections.EEJSP* 2019/2, 11-35. <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/497/253>.

¹¹ Eszter Kováts: Limits of the Human Rights Vocabulary in Addressing Inequalities, *Intersections.EEJSP* 2019/2, 60-80. <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/498/254>.

¹² Alexander Osipov: Agendas of Non-discrimination on Ethnic Grounds in the Post-Soviet Space, *Intersections.EEJSP* 2019/2, 36-59. <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/486/255>.

¹³ Lilla Farkas: Narrating Roma Rights Activism for the American Public (book review), *Intersections.EEJSP* 2019/2, 81-97. <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/568/256>.

¹⁴ Lídia Balogh: Fábián, Katalin and Korolczuk, Elżbieta (eds.) (2017) *Rebellious Parents: Parental Movements in Central-Eastern Europe and Russia*. Bloomington: Indiana University Press. 376 pages. (book review), *Intersections.EEJSP* 2019/2, 98-102. <https://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/567/257>.

¹⁵ Körtvélyesi Zolt: *Transcending the Collective/Individual Minority Rights Division: A Procedural Proposal*. Elérhető: <https://ssrn.com/abstract=3460480> / <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3460480>.

sorozatban¹⁶). A további kutatások alapján átdolgozandó és publikálásra szánt tanulmány a létező, egyéni alapú jogérvényesítés hiányosságaiból kiindulva vizsgálja, milyen előnyökkel járhat a csoportos peresítés lehetőségének bevezetése a kisebbségi igények érvényesítésében. A working paperként közzétett kéziratot végül az *International & Comparative Law Quarterly*, a British Institute of International and Comparative Law közölte átdolgozott formában.¹⁷ A beszámoló írásakor „*First View*” formában elérhető az alábbi linken,¹⁸ a szerkesztők tájékoztatása szerint várhatóan a 2022-es első számban kap helyet.

A kisebbségeket érintő jogi környezet regionális összevetését, elsősorban visegrádi országokra fókuszálva, további, publikációkban elemeztük,¹⁹ részben megjelenés alatti tanulmányokban kifejezetten kitérve a nyelvhasználattal kapcsolatos kisebbségi jogi,²⁰ állampolgársági²¹ és tulajdoni,²² illetve általános kisebbségvédelmi kérdésekre Szlovákiában.²³

Egy magyar nyelvű kéziratot benyújtottunk és lektorálás alatt van az *Állam- és Jogtudomány* c. folyóiratnál.²⁴ A gyöngyöspatai iskolai szegregációs kártérítési ügyet övező érdeklődés alkalmat ad arra, hogy a magyar közönség számára bemutassuk a csoportos igényérvényesítés lehetőségeit és annak lehetséges kapcsolódását a kisebbségi igényekhez. A tanulmány bemutatja a rendszerszintű diszkrimináció és más jogsértések jogérvényesítési nehézségeit, az európai tapasztalatokat és a jogi környezet legfontosabb kapcsolódó elemeit, és ezekhez kapcsolva érvel a kollektív igényérvényesítés előnyei mellett kisebbségi esetekre.

¹⁶ Zsolt Körtvélyesi: Transcending the Collective/Individual Minority Rights Division: A Procedural Proposal, *MTA Law Working Papers* 2019/15, https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/2019_15_Kortvelyesi.pdf.

¹⁷ Körtvélyesi Zsolt: Transcending the Individual/Collective Minority Rights Divide: A Procedural Solution, *International & Comparative Law Quarterly* 2021, 1-34.

¹⁸ <https://www.cambridge.org/core/journals/international-and-comparative-law-quarterly/article/transcending-the-individualcollective-minority-rights-divide-a-procedural-solution/47E8284838229E45D50040EF8BD36B4C#>

¹⁹ János Fiala-Butora, András L. Pap, Anna Śledzińska-Simon: Intimate Citizenship and Illiberalism: Lessons from Hungary, Poland and Slovakia, *Anti-Discrimination Law Review* 2(1) 27-39 (2018); János Fiala-Butora, András L. Pap: Illiberal relations: The Individual, the State and the Dignity of Communities under the Hungarian and Slovak Constitutions, *Yearbook of the Institute of East-Central Europe* 15(2) 57-77 (2018).

²⁰ Fiala-Butora János: Mit védenek a nyelvi jogok? – a nemzetközi normák és végrehajtásuk hatékonyságának elvi kérdései, *Magyar Tudomány* (2021, megjelenés alatt); János Fiala-Butora: Jazykový manažment v tieni jazykových zákonov, in: Lucia Molnár Satínska (ed.), *Jazykové a komunikačné problémy a ich manažment – teória a prax* (Slovenská akadémia vied, 2021, megjelenés alatt).

²¹ János Fiala-Butora: Dual citizenship in Slovakia – an internationally protected human right?, *2 Minority Protection* (2021, megjelenés alatt)

²² Fiala-Butora János: A kollektív bűnösség árnyékában, in: Gyurcsík Iván (szerk.), *„Közel a jog asztalához”* (L'Harmattan, 2021, nyomtatás alatt).

²³ János Fiala-Butora: Minority protection in Slovakia – an unsuccessful case of informal accommodation, in: Thomas Konhauser (ed.), *Minority Protection and Ethnic Group Rights in Central and Central Eastern Europe* (Duncker & Humblot, 2021, megjelenés alatt).

²⁴ Farkas Lilla, Körtvélyesi Zsolt: Egyén és csoport, kisebbség és többség. A csoportos igényérvényesítés lehetőségei.

A posztdoktori, 124806 számú kutatás keretében elszámolandó publikációk

Körtvélyesi Zsolt: A csoportos perlés mint a kisebbségi jogvédelem eszköze. Egy eljárési javaslat az egyéni/kollektív kisebbségi jogok dilemmájának feloldására, *Fundamentum* 2019/1-2, 24-41.

Körtvélyesi Zsolt: Transcending the Individual/Collective Minority Rights Divide: A Procedural Solution, *International & Comparative Law Quarterly* 2021, 1-34.

A publikációra előkészített, egy kiadó által befogadott könyvtervezet (lásd a vonatkozó mellékletet): *Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe*, szerk. Farkas Lilla, Huszka Beáta, Körtvélyesi Zsolt

A kutatás során elszámolt költségek indokolása

A kutatás költségvetésében kizárólag kutatói bér elszámolására volt lehetőség, amelyet a vezető kutató bérezésére fordítottunk.

A beszámolóhoz csatolt mellékletek felsorolása

Nyitó konferencia programja

Publikálásra előkészített könyv tartalomjegyzéke és kiadói befogadó nyilatkozat

A kutatáshoz kapcsolódó, de nem ebben a beszámolóban elszámolt tanulmány benyújtásának igazolása

Challenges of Effective Minority Rights Litigation in Eastern Europe with a Special Focus on Procedure

Conference

13 April 2018 (Friday)

Hungarian Academy of Sciences, Centre for Social Sciences, Institute for Legal Studies

9:00 – 9:30 Registration

9:30 – 9:45 Introduction of the research project

Section 1 – Czech Republic, Slovakia and Hungary

Chair: János Fiala-Butora, Hungarian Academy of Sciences

9:45 – 10:05 Dávid Nagy, lawyer, Slovakia

10:05 – 10:25 Vanda Durbáková, Center for Civil and Human Rights

10:25 – 10:45 Šárka Dušková, Forum for Human Rights

10:45 – 11:05 Adél Kegye, lawyer, Hungary

11:05 – 11:35 Questions, comments

11:35 – 11:50 Coffee break

Section 2 – Romania

Chair: Beáta Huszka, ELTE University

11:50 – 12:10 Enikő Szigeti, Civic Engagement Movement

12:10 – 12:30 Dezideriu Gergely, Council of Europe

12:30 – 12:50 Erika Benkő, Democratic Alliance of Hungarians in Romania

12:50 – 13:10 Csaba Asztalos, National Council for Combating Discrimination

13:10 – 13:40 Questions, comments

13:40 – 14:30 Lunch break

Section 3 – Serbia, Macedonia, Bulgaria, and the Region

Chair: Henrietta Dinók, Romaversitas

14:30 – 14:50 Dávid Losoncz, lawyer, Serbia

14:50 – 15:10 Andrea Čolak, European Roma Rights Centre

15:10 – 15:30 Daniela Mihaylova, Equal Opportunities Initiative Association

15:30 – 16:00 Questions, comments

16:00 – 16:20 Adam Weiss, European Roma Rights Centre

16:20 – 16:40 Lilla Farkas, European University Institute

18:30 Dinner

Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe

Edited volume

Table of Contents

I. General part

1. Introduction – Lilla Farkas, Beáta Huszka, Zsolt Körtvélyesi
2. Special rights, equal rights, and the human rights of minorities – Bruno de Witte and Kristin Henrard
3. Collective legal action for the rights of minorities in a transnational space – Lilla Farkas and Zsolt Körtvélyesi

II. Legal quests of the Roma in Central and South-eastern Europe

1. Roma legal mobilization – Dimitrina Petrova
2. Legal mobilization related to education – Rumian Roussinov
3. Legal mobilization related to housing – Theodoros Alexandridis and Panayote Dimitras
4. Legal mobilization related to hate speech in Bulgaria – Krassimir Kanev
5. Access to health and mediators – Zoran Bikovski, Florin Nasture, and Marek Szilvasi

III. Legal activism of the Muslim minorities in the Balkans

1. Turks in Bulgaria – Muzaffer Kutlay
2. Albanians and Bosniaks in Serbia – Jelena Loncar and Milos Hrnjaz
3. Legal mobilisation for the rights of minorities in a power-sharing context, looking at the case of North Macedonia – Biljana Kotevska
4. Muslim minorities – ‘old’ and ‘new’ – and human rights litigation in Greece – Dia Anagnostou

IV. Hungarian legal mobilization in Central Eastern Europe

1. Kin-state engagement and minority rights mobilisation – Nándor Bárdi
2. Legal mobilization for language and educational rights of Hungarians in Romania – Beáta Huszka
3. Legal mobilization of Hungarians in Serbia: rehabilitation, restitution and language rights – Krisztián Anna
4. Language rights advocacy for bilingual signs in Slovakia: all in the same boat? – János Fiala-Butora

V. Conclusions – Lilla Farkas, Beáta Huszka, Zsolt Körtvélyesi

L'Harmattan

KÖNYVKIADÓ ÉS TERJESZTŐ KFT.

1088 Budapest, Múzeum u. 7.

Tel.: + 36 (1) 411 0175, + 36 06 20 487 7564

Fax: + 36 (1) 411 0176

E-mail: harmattan@harmattan.hu

www.harmattan.hu

KÖNYVESBOLT: 1053 Bp., Kossuth L. utca 14-16.

DR KÖRTVÉLYESI ZSOLT

egyetemi adjunktus

Politikai és Nemzetközi Tanulmányok Intézete

1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a.

Tárgy: kiadási szándéknyilatkozat

Tisztelt Körtvélyesi Zsolt!

A L'Harmattan Kiadó képviselőjében alulírott Gyenes Ádám ügyvezető tájékoztatom, hogy kiadónk az alábbi kötet kiadására ajánlatot tesz:

Farkas Lilla, Huszka Beáta, Körtvélyesi Zsolt (szerk.):

Legal Mobilisation for Minority Rights in Central and South-eastern Europe

Kedvező döntésük esetén a kéziratot a leadást követő 1 éven belül a L'Harmattan Könyvkiadó kiadja.

Budapest, 2022 január 28.

L'Harmattan
KÖNYVKIADÓ ÉS TERJESZTŐ KFT.
1053 Bp., Kossuth Lajos u. 14-16.
Adószám: 11891198-2-41
Banksz.: 14100233-77334149-01000005

Gyenes Ádám
ügyvezető

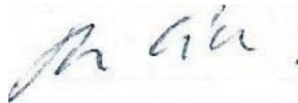

Antropológia, néprajz · Filozófia · Irodalomelmélet · Kommunikáció · Műszaki tudományok · Művészet
· Nyelvészet · Ökológia · Politikatudomány · Pszichológia · Szépirodalom · Tankönyvek ·
Társadalomtudomány · Történelem, régészet · Valláselmélet, teológia · Folyóiratok

IGAZOLÁS KÉZIRAT BENYÚJTÁSÁRÓL

Alulírott, Balogh Lídia, az *Állam- és Jogtudomány* (a Társadalomtudományi Kutatóintézet Jogtudományi Intézetének tudományos folyóirata) felelős szerkesztője igazolom, hogy **Farkas Lilla és Körtvélyesi Zsolt** a folyóirathoz kéziratot nyújtott be (munkacíme: „Egyén és csoport, kisebbség és többség: A csoportos igényérvényesítés lehetőségei”), amely jelenleg lektorálás alatt áll.

Budapest, 2021. december 31.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Balogh L.' followed by a flourish.

Balogh Lídia Phd
felelős szerkesztő